

รูปแบบของจิ้งหรีดในดนตรีไทย

นางสาวสุวรรณี ชูเสน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-2241-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PATTERNS OF CHING RHYTHM IN THAI MUSIC

Miss Suwannee Chosen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Art Program in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Art

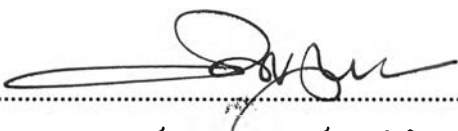
Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-2241-5

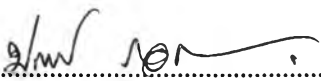
หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบของจิ้งหะฉิ่งในคนตรีไทย
โดย นางสาวสุวรรณี ชูเสน
สาขาวิชา ครุศาสตร์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม นายสมาน น้อยนิตย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งรุ่งโรจน์)

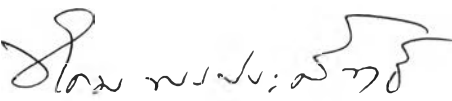
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญกร สำโรงทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นายสมาน น้อยนิตย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำคม พรประสิทธิ์)

สุวรรณณี ชูสนน : รูปแบบของจังหวะฉิ่งในดนตรีไทย. (PATTERNS OF CHING RHYTHM IN THAI MUSIC) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ปกรณ รัตขันธ์, อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ.สมาน น้อยนิษฐ์ จำนวน 121 หน้า. ISBN 974-14-2241-5

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญมากชิ้นหนึ่งในวงดนตรีไทย มีหน้าที่ในการกำกับจังหวะ แสดงให้เห็นถึงจังหวะหนักและจังหวะเบาของเพลง มีอำนาจในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แต่เนื่องจากยังขาด การศึกษาเรื่องราวของฉิ่งในแนวลึก ส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แท้จริงในเรื่องนี้

มีประเด็นสำคัญ คือ บริบทที่เกี่ยวข้องกับฉิ่งในดนตรีไทย และรูปแบบจังหวะฉิ่งที่ปรากฏ ผู้วิจัยทำการ เก็บข้อมูลด้วยการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้ศูนย์ข้อมูลดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เป็นฐานข้อมูลหลักในการอ้างอิง เพื่อค้นคว้าหารูปแบบจังหวะฉิ่งจากเพลงทั้งสิ้น 690 เพลง จากนั้นนำมาเรียบเรียงให้เห็นรูปแบบของจังหวะฉิ่ง ผลการวิจัยพบว่าฉิ่งมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญมาก ปรากฏ รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ จังหวะฉิ่งแบบปกติและจังหวะฉิ่งแบบพิเศษ จำนวน 18 แบบ ได้แก่

1. จังหวะฉิ่งแบบอัตราสามชั้น
2. จังหวะฉิ่งแบบอัตราสองชั้น
3. จังหวะฉิ่งแบบอัตราชั้นเดียว
4. จังหวะฉิ่งแบบเถา
5. จังหวะฉิ่งแบบฉิ่งฉับ แบบที่ 1
6. จังหวะฉิ่งแบบฉิ่งฉับ แบบที่ 2
7. จังหวะฉิ่งแบบฝรั่ง
8. จังหวะฉิ่งอย่างเคียว แบบที่ 1
9. จังหวะฉิ่งอย่างเคียว แบบที่ 2
10. จังหวะฉิ่งอย่างเคียว แบบที่ 3
11. จังหวะฉิ่งอย่างเคียว แบบที่ 4
12. จังหวะฉับอย่างเคียว
13. จังหวะฉิ่งลอย
14. จังหวะฉิ่งแบบเพลงไอ้
15. จังหวะฉิ่งแบบชาตรี
16. จังหวะฉิ่งแบบเพลงเข็ญ
17. จังหวะฉิ่งแบบเพลงเอกบท
18. จังหวะฉิ่งแบบเพลงซำป๋อ

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์
สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย
ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4586570135 : MAJOR THAI MUSIC

KEY WORD : CHING IS A RHYTHMIC INSTRUMENT INDICATING THE LIGHT AND HEAVY RHYTHM.

SUWANEE CHOOSEN : PATTERNS OF CHING RHYTHM IN THAI MUSIC
 ADVIISOR : PROF. PAKORN RODCHANGPUAN CO - ADVIISOR : PROF. SAMAN NOYNIT
 121 pp. ISBN 974-14-2241-5

Ching, one among the most important Thai music instruments, is a rhythmic instrument indicating the light and heavy rhythm with a quantitative and qualitative function. Since the deep studies in Ching is still in lack, the research is conducted for the better understanding.

The point of issues are to set up contextual studies study of Ching in Thai Traditional Music and analytic studies of its rhythmic forms. The data are gathered by documentary reviewing, interviewing and searching the Thai Music database at Chulalongkorn University's Music Library with the framework of 690 songs. The researcher has set up 19 rhythmic forms devided into 2 category; regular form and special form which are

1. The Ching - 3 - Chan Rhythmic pattern
2. The Ching - 2 - Chan Rhythmic pattern
3. The Ching - Chan - Diew Rhythmic pattern
4. The Thao Ching Rhythmic pattern
5. The Ching - Ching - Chub Rhythm pattern 1
6. The Ching - Ching - Chub Rhythm pattern 2
7. The Farang Ching Rhythmic pattern
8. The Pure Ching Rhythm pattern 1
9. The Pure Ching Rhythm pattern 2
10. The Pure Ching Rhythm pattern 3
11. The Pure Ching Rhythm pattern 4
12. The Pure Chub Rhythm
13. The Loi Ching Rhythm pattern
14. The Ching - Oo Rhythmic pattern
15. The Ching - Chatree Rhythmic pattern
16. The Ching - Yei Rhythmic pattern
17. The Ching - Aekabot Rhythmic pattern
18. The Ching - Chapee Rhythmic pattern

Department of Music

Field of study Thai Music

Academic year 2005

Student' signature.....

Advisor's signature.....

Co - advisor' signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงลงมิได้เลยหากปราศจากผู้ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณผศ.ปกรณ รอดช้างเผื่อน อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์สมาน น้อยนิคย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่คอยให้คำปรึกษา ให้แนวทาง และช่วยแนะนำข้อผิดพลาดในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อมูลทางวิชาการคนครีไทยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ รศ.พิชิต ชัยเสรี อาจารย์สิริชัยชาญ ฝึกจรรย์ อาจารย์มณฑนา อยู่ยั้งยืน อาจารย์ปิ๊บ คงลายทอง อาจารย์อารีย์ คงลายทอง อาจารย์ไชยยะทางมีศรี อาจารย์ถ้ายอง ไสวัตร อาจารย์อัมพร ไสวัตร อาจารย์นิสา ถนอมรูป อาจารย์สุรพงศ์ บัวหลวง ผู้ให้สัมภาษณ์อย่างไม่มีปิดบัง

ขอขอบคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ทุกท่านที่คอยชี้แนวทางและคอยกระตุ้นให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณอาจารย์จตุพร สิม่วง หัวหน้าภาควิชาคนครีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้คำแนะนำและคอยห่วงใยเสมอมา

ขอขอบคุณอาจารย์นุสรรา สอนสังข์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยให้แนวทางและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่สมพร เฉลียวศิลป์ และน้องธิวิน ห้วยหงษ์ทอง ที่คอยอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูลที่ศูนย์ข้อมูลคนครีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณคุณณิทยา อ่อนทอง เจ้าหน้าที่บริการการศึกษา (วิชาการศึกษา) ที่ช่วยติดตามเรื่องเอกสารมาโดยตลอด

ขอบคุณบรรณารักษ์ห้องสมุดศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา

ขอบคุณคุณชวโรจน์ วัลย์เมธิ ที่คอยให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโททุกคนที่คอยเป็นแรงกระตุ้นให้งานวิจัยก้าวหน้า

ขอบคุณน้องๆ นิสิตปริญญาตรีทุกคนที่คอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอบคุณสมาชิกบ้าน “ศิลปพัทธ์” ที่เป็นกำลังใจให้ผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ไปได้เป็นอย่างดีเสมอมา

ขอขอบคุณคุณตุลชัยและคุณปัทมา วรมานะกุล เอื้อเฟื้อด้านการพิมพ์วิทยานิพนธ์ ครั้งนี้

ท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำประโยชน์แก่วงการคนครีไทยซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศลยิ่ง ผู้วิจัยขออุทิศบุญกุศลนั้นแด่สังคีตอาจารย์ผู้อยู่ในสวรรค์ชั้นวิมาน และโปรดช่วยคลบบันดาลให้คนครีไทยอยู่คู่ฟ้าดินสืบไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 คำสำคัญ.....	7
2 บริบทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับฉิ่งในดนตรีไทย.....	
2.1 ประวัติความเป็นมาของฉิ่ง.....	13
2.2 ลักษณะทางกายภาพ.....	26
2.3 วิธีการบรรเลงฉิ่ง.....	32
2.4 บทบาทและหน้าที่ของฉิ่งในดนตรีไทย.....	34
3 จังหวะฉิ่งแบบสามัญ.....	36
4 จังหวะฉิ่งแบบพิเศษ.....	86
5 บทสรุปและเสนอแนะ.....	105
รายการอ้างอิง.....	108
ภาคผนวก.....	111
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	121

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	ภาพปูนปั้นคณะนักดนตรีหญิงพบที่เมืองโบราณคูบัว.....	15
ภาพที่ 2	ภาพทับหลังพระสิวนาฏราช ปราสาทศรีขรภูมิ.....	22
ภาพที่ 3	ภาพตัวอย่างฉิ่ง.....	30
ภาพที่ 4	ภาพตัวอย่างฉิ่ง.....	30
ภาพที่ 5	ภาพตัวอย่างฉิ่ง.....	30
ภาพที่ 6	ภาพตัวอย่างฉิ่ง.....	30
ภาพที่ 7	ภาพตัวอย่างฉิ่งที่ใช้ในวงปี่พาทย์.....	31
ภาพที่ 8	ภาพตัวอย่างฉิ่งที่ใช้ในวงเครื่องสายและมโหรี.....	31